

Туровська Ірина Олександрівна

аспірантка спеціальності 011

«Освітні, педагогічні науки»

Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка,

Тернопіль, Україна

Калаур Світлана Миколаївна

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри соціальної педагогіки і

соціальної роботи

Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка,

Тернопіль, Україна

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖІВ

Актуальність питань професійного становлення майбутніх фахівців, які працюватимуть у медичній сфері пов'язана, насамперед, із необхідністю якісної модернізації професійної підготовки в коледжах та впровадженням інноваційних технологій в освітній процес. Нині на перший план виходить потреба оновлення освітнього середовища у закладах передвищої освіти. У теоретико-методологічному контексті здобувачі освіти мають навчатися в такому освітньому середовищі коледжів, яке дозволить їм ідентифікувати себе, максимально повно задовольнити власні потреби у навчанні, а також дасть можливість сприймати освіту як особистісно-професійну цінність. Відзначимо й те, що воєнний стан на території України, пандемія Covid-19 внесли вагомі корективи в освітній процес та перевели його, переважно, в он-лайн режим, тому викладач має вміти грамотно організувати взаємодію із здобувачами освіти та активно використовувати інноваційні технології, сучасні засоби навчання й прогресивні навчальні програми.

В умовах конкуренції одне з основних завдань медичного коледжу – створити якісне освітнє середовище, що передбачає впровадження інноваційних освітніх технологій, проектування сучасного змісту освіти, збільшення обсягу самостійної роботи, урізноманітнення спектру творчих та проблемних завдань, які пропонуються здобувачам освіти для виконання. Вдосконалення освітнього процесу медичного коледжу здійснюється у контексті сучасних освітніх тенденцій, а саме: масового характеру освіти та її безперервності; орієнтації на нововведення; урахування специфіки майбутньої

професійної діяльності медичних фахівців. Поділяємо позицію науковців у тому, що освітній процес в коледжах має активно впливати на формування професійно-мовленнєвої компетентності здобувачів освіти.

У нашому розумінні «освітнє середовище» є особливою психолого-педагогічною реальністю, що містить спеціально організовані умови для формування особистості, а також охоплює можливості для її розвитку в рамках соціального та просторово-предметного оточення. При цьому, важливими характеристиками освітнього середовища вважаємо гнучкість, різноманітність, доступність у часі та просторі, що забезпечують здобувачам освіти розуміння їх як майбутніх професіоналів та сприяють ефективному виконанню фахової ролі на робочому місці. У ході дослідження було встановлено, що освітнє середовище розглядається з двох позицій. По-перше, як природне чи штучно створене соціокультурне середовище освітнього закладу, що містить різні види, засоби та зміст освіти, які забезпечують продуктивну діяльність її суб'єктів; по-друге, як сукупність матеріальних вимог відповідно до педагогічних, ергономічних, санітарно-гігієнічних вимог до освітнього процесу.

У сучасній психолого-педагогічній літературі (Ж. Петрочко, Ю. Шапран) виокремлюють різноманітні типи освітнього середовища, а саме: традиційне, соціальне, соціально-виховне, навчальне, інформаційне, гуманітарне, природне, творче, ігрове, технологічне, креативне, інтегроване, комунікативне, конкурентне, кооперативне, гуманістичне, технократичне. На основі інтерпретації напрацювань М. Братко [1], І. Габи [2] та Л. Макара [3] встановлено, що під час професійної підготовки майбутніх медиків доцільно робити наголос на визначенні й реалізації провідних функцій освітнього середовища коледжу. Отже, для освітнього середовища повинна бути властива прагматична функція, реалізація якої сприяє оволодінню ґрунтовними професійними знаннями та вміннями, раціональною організацією повсякденної діяльності, підготовкою здобувачів освіти до реалізації подальшої професійної кар'єри. Освітнє середовище медичного коледжу має бути спрямоване на виконання креативно-перетворювальної функції, що передбачає розвиток творчих здібностей майбутніх медичних фахівців, а також охоплює можливість деталізувати проблеми для їхнього подальшого професійного становлення. Під час реалізації креативно-перетворювальної функції наголос варто робити на творчому перетворенні дійсності шляхом вирішення різноманітних професійних завдань, а також враховувати реальну потребу впровадження інновацій у професійну діяльність.

Поділяємо позицію науковців [4; 5] у тому, що з метою формування професійно-мовленнєвої компетентності в освітньому середовищі коледжу мають активно функціонувати головні його складові, а саме: ігрова, навчальна, професійна, інформаційна, здоров'язбережувальна та комунікативна. Ігрова складова освітнього середовища, зазвичай, виконує стимулюючу функцію (підвищення зацікавленості здобувачів освіти до певних видів професійної

діяльності; програмування індивідуального досвіду успішної роботи майбутніх медиків). Навчальна складова освітнього середовища безпосередньо реалізує на практиці освітню функцію (засвоєння наукових знань, формування спеціальних медичних умінь і навичок) та забезпечує належні умови для інтелектуального розвитку студентів й озброєння їх методами організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності, що призводить до повноти, логічної впорядкованості та усвідомленості отриманих під час навчання у коледжі знань. Професійна складова освітнього середовища сприяє виконанню адаптивної функції (підготовка особистості до ефективної майбутньої професійної діяльності та її якісна адаптація до умов роботи у медичному закладі). Інформаційна складова освітнього середовища забезпечує реалізацію інформаційної функції, яка спонукає здобувачів освіти до ефективного відбору, зберігання та передачі необхідної теоретичної інформації, використання сучасних інформаційних технологій та засобів під час навчання у коледжі. Реалізація здоров'язбережувальної складової освітнього середовища сприяє усвідомленню цінності здоров'я, дотримання принципів та правил здорового способу життя, володіння арсеналом збереження, відновлення та розвитку здоров'я; розвитку уваги, уяви, пам'яті, мислення, емоцій, інтересів, здібностей здобувачів освіти, їхніх професійно значущих якостей; усвідомлення власних здібностей, адекватної оцінки та критичного ставлення до себе та інших у професійній діяльності, самовдосконалення медика як особистості та професіонала. У свою чергу, комунікативна складова освітнього середовища сприяє формуванню у студентів-медиків активної професійно орієнтованої позиції, вмінні її відстоювати, толерантності, доброзичливості та співпереживання, оволодінню прийомами налагодження міжособистісного спілкування, що становить основу реалізації комунікативної функції.

У нашому баченні таке поєднання складових освітнього середовища медичного коледжу, у нашому розумінні, забезпечить належний рівень професійно-мовленнєвої компетентності медичним фахівцям. Причому наголосимо на тому, що ефективність функціонування усіх складових освітнього середовища детермінується наявністю цілісної системи впливу на особистість майбутнього фахівця, що здобуває освіту в коледжі. Слід зазначити, що складові освітнього середовища не існують ізольовано одне від одного, а можуть інтегруватися, поєднувати декілька видів в одне, що призводить до посилення їхнього впливу на формування професійно-значущих якостей особистості, а саме професійно-мовленнєвої компетентності.

У ході дослідження було з'ясовано, що освітнє середовище медичного коледжу стає фактором формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутнього медика, за умови, що: зміст навчальних дисциплін буде орієнтований на практику; форми та методи діяльності логічно обґрунтовані; у відносинах здобувачів освіти і викладачів превалюватимуть принципи

демократичності у навчанні. Ми переконані, що створення базових навчальних та експериментальних майданчиків, проведення науково-практичних семінарів та конференцій, спільних круглих столів за участю студентів, викладачів, медиків-практиків; організація студентських наукових лабораторій, практик дає змогу охопити практично всі складові освітнього середовища.

Таким чином, у підсумку відзначимо, що освітнє середовище медичного коледжу доцільно розглядати як сукупність духовно-матеріальних компонентів та умов функціонування освітньої медичної установи, що забезпечують саморозвиток активної, творчої особистості, формування її професійно значущих якостей та реалізації інноваційного потенціалу. Перевага надається багатокomпонентній моделі освітнього середовища, де на перше місце виходить якісна професійна підготовка медичного фахівця для ринку праці, що сприятиме задоволенню бажань майбутнього медичного працівника, дасть змогу задовольнити його особисті запити, сприятиме формуванню професійно-мовленнєвої компетентності. Таке освітнє середовище сприятиме виявленню потенційних можливостей особистості, буде стимулювати у прагненні до самостійності у навчанні, самоорганізації, самовиховання і саморозвитку. Наголосимо на тому, що орієнтація на формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх медиків в коледжах вимагає створення особливого освітнього середовища, що спонукає до реалізації стратегічних цілей та завдань розвитку медичної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Братко М. В. Освітнє середовище вищого навчального закладу: функціональний аспект. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2015. №1–2 (46–47). С. 11–17.
2. Габа І. М. Освітнє середовище: соціально-психологічна парадигма. *Актуальні проблеми психології*. 2010. № 7. С. 27–31.
3. Макар Л. М. Сутність освітнього середовища в педагогічному процесі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. №30 (83). С. 229–236.
4. Поплавська С. Д. Формування готовності студентів медичних коледжів до комунікативної взаємодії у професійній діяльності: Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : 13.00.04. 2009. Житомир. 22 с.
5. Шигонська Н. В. Підготовка студентів медичних спеціальностей до професійної взаємодії засобами моделювання комунікативних ситуацій: Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: 13.00.04. 2011. Житомир. 22 с.